

Konditionala bisatser

se också Thackston § 61

Konditionala bisatser, villkorsbisatser, inleds i persiska med *agar* 'om', eller någon synonym, t.ex. *hargāh*, *dar surati ke*. Villkorsbisatser delas i persiska upp i två kategorier:

1. Villkorsbisatser med möjliga villkor, d.v.s. ett villkor som med större eller mindre sannolikhet kan inträffa / har inträffat. I

huvudsatsen används här alltid presens indikativ, futurum eller imperativ, men i bisatsen varierar TAM formen. Fyra olika TAM-former kan förekomma.

a. Om sannolikheten för att villkoret skall inträffa är mycket stort, nästan 100 %, används **presens indikativ** i villkorsbisatsen. Detta är snarast "icke-äkta villkorsbisatser" eftersom talaren genom att använda indikativ visar att han/hon anser bisatsen, inte som ett verkligt villkor, utan snarare som en bakgrundsorsak (kausal bisats - eftersom). Även på svenska kan vi dock använda "om" i sådana fall. Exempel:

agar to čizi darbāre-ye inhā midāni, be man begu

(Om (=nu då, eftersom) du vet något om dem, berätta det för mig)

*agar be hesāb-e fozuli-am nemigozāri, begu bebinam māhigir-rā četōr
be tang āvorde-and*

(Om (=eftersom, då jag är övertygad om att) du inte räknar det som att jag lägger näsan i blöt, säg mig hur de har ställt till det för fiskaren)

b. Om det finns viss sannolikhet att villkoret skall inträffa/har inträffat, men samtidigt också en sannolikhet för att det inte skall inträffa/har inträffat, används **presens eller perfekt konjunktiv** i villkorsbisatsen under förutsättning att fokus ligger på villkoret. Det är villkoret som är viktigt. Presens konjunktiv indikerar att handlingen ligger i nutid-framtid, och perfekt konjunktiv att själva handlingen (om den har hänt) ligger i förfluten tid men att talaren ännu inte vet om den har hänt eller inte. Exempel:

Presens konjunktiv

*agar morġ-e saqqā gorosne-aš nabāšad, māhigir-rā dar hamān kise zaxire
mikonad*

(Om pelikanen inte är hungrig, sparar han fiskarna i den där påsen)

Det är tänkbart att den är hungrig, men det är också tänkbart att den inte är det just då. Allt hänger på villkoret.

agar be xoški beresim, digar kār tamām ast

(Om vi kommer till torra land är det kört)

Allt hänger på villkoret.

agar marā xafe bekonid, bāz ham rāh-e farāri peydā nemikonid

(Om ni stryper mig finner ni ändå ingen utväg)

Allt hänger på villkoret.

haminke par o bāl-aš dar āmad va az x^vab bidār šod har gāh u-rā bā

harārat nakošand pile-rā surāx mikonad va birun miparad

och (Så fort dess vingar växt ut och den vaknat ur sömnen gör den hål i kokongen hoppar ut, om man inte dödar den genom upphettning)

Allt hänger på villkoret.

man agar sad tā ham doxtar dāšte bāšam yeki-rā be ān pir-e kaftār

nemidaham

(Här indikerar perfekt konjunktiv nutid-framtid, det är ju det oregelbundna verbet *dāštan*)

(Om jag än har hundra flickor ger jag inte en av dem till den där gamle gubben)

Här är möjligen villkoret inte så starkt i fokus. Det är mer av ett orimligt villkor.

Man skulle kunna ha tänkt sig imperfekt på båda verben i meningen.

man agar sad tā ham doxtar dāštam yeki-rā be ān pir-e kaftār nemidādam

ammā agar qabul nakoni baččehā-rā birun mikonad

(Men, om du inte accepterar sparkar han barnen)

Allt hänger på villkoret.

agar qatār bā tudehā-ye sang bar x^vord konad, vāžgun x^vāhad šod

(Om tåget stöter på stenmassorna kommer det att välta)

Allt hänger på villkoret.

Perfekt konjunktiv

agar baččeam-rā xafe karde bāšad, man u-rā be polis tahvil midaham

(Om han har strypt mitt barn överlämnar jag honom till polisen)

Allt hänger på villkoret.

agar qatār bā tudehā-ye sang bar x^vord karde bāšad, xeylihā hatman morde-
and

(Om tåget har stött på stenmassorna, har säkert många dött)

Allt hänger på villkoret.

c. Om det finns viss sannolikhet att villkoret skall inträffa, men samtidigt också en sannolikhet för att det inte skall inträffa, och huvudsatsen står i fokus snarare än villkoret (som ofta inträffar före huvudsatsen och utgör ett slags bakgrund), används **preteritum** i villkorsbisatsen. Exempel:

agar māhi vāred-e kise šod, digar rāh-e birun āmadan nadārad

(Om fisken kommer in i påsen, har den ingen utväg längre)

D.v.s. om fisken först kommer in i påsen, sen har den ingen utväg längre

Det viktiga är att det inte finns någon utväg.

agar ru-ye āb rafti movāzeb-e māhixvār bāš

(Om du ger dig upp till vattenytan, akta dig då för hägern)

Det viktiga här är varningen, bisatsen står i bakgrunden när det gäller fokus

man xanjar-i be to midaham ke agar gereftār-e morġ-e saqqā šodi in kār-rā bekoni

(Jag ger dig en dolk, så att om du råkar ut för pelikanen skall du göra detta)

Det viktiga här är instruktionen hur fisken skall göra, bisatsen står i bakgrunden när det gäller fokus

Thackston beskriver skillnaden mellan b och c på detta sätt.. Om villkoret står i fokus, menar Thackston, skall b (konjunktiv) användas men om huvudsatsen står i fokus använder man c (preteritum). Här håller persiskan på att förändras. Från början var det tidsföljden mellan huvudsats och bisats som avgjorde vilken TAM-form som användes (preteritum om bisatsen hander före, presens konjunktiv annars), men om man tittar på exemplen ovan ser man att i t.ex.

ammā agar qabul nakoni baččehā-rā birun mikonad

(Men, om du inte accepterar sparkar han barnen)

med konjunktiv finns en tidsföljd mellan bisats (först accepterar hon inte) och bisats (sen sparkar Haji Gholi barnen). Därför är Thackstons förklaring mycket tillfredsställande, d.v.s. i meningen:

agar qabul nakoni baččehā-rā birun mikonad

Om du inte accepterar sparkar han barnen

Är fokus på bisatsen: Om du inte accepterar

Medan i meningen:

agar ru-ye āb rafti movāzeb-e māhixvār bāš

Om du ger dig upp till vattenytan, akta dig då för hägern

Är fokus på: akta dig för hägern

d. Om både villkoret och dess fullbordan är en beskrivning av situationer som tillhör det förflutna används imperfekt i både huvudsats och bisats (förutom för verben *dāštan* och *budan* som ju inte har imperfekt, utan använder preteritum istället). I detta fall beskriver villkoret allmängiltiga fakta och subjektet i villkorssatsen är av generisk art. Denna användning av imperfekt i villkorsbisatser skall inte blandas ihop med användningen av imperfekt i omöjliga villkorsbisatser (se punkt 2 nedan).

agar šouhar-e zan-i az donyā miraft, zendegi va tanhāyi barā-ye u besiār xaṭarnāk bud

'Om en kvinnas make dog var livet och ensamheten mycket farligt för henne'

(allmängiltigt påstående, subjektet i villkorssatsen 'en kvinnas make' är generiskt

(vilken kvinnas make som helst))

agar zan-e bive farzand-i nadāšt, 'oʒv-i az xānevāde-ye gostarde niz maḥsub nemišod

'Om en änka inte hade något barn, räknades hon inte heller som en medlem i

storfamiljen'

(allmängiltigt påstående, subjektet i villkorssatsen 'en änka' är generiskt (vilken änka

som helst))

2. Villkorsbisatser med omöjliga villkor, d.v.s. ett villkor som inte kan inträffa, eller inte kan ha inträffat. I dessa fall kan man alltid använda imperfekt både i bisats och huvudsats för att uttrycka irrealis (omöjliga handlingar och tillstånd), men om det gäller förfluten tid kan också pluskvamperfekt användas.

Imperfekt

agar nādān nabudid, midānestid dar donyā xeylihā-ye digar ham hastand ke rixtešān barā-ye x'odešān xeyli ham x'ošāyand ast

(Om ni inte vore okunniga, skulle ni veta att i världen finns det också många andra som är väldigt belåtna med sitt eget utseende)

Men nu är ni okunniga, så det är omöjligt att ni inte skulle vara det, och det är också omöjligt att ni skulle veta att det finns andra som tänker precis som ni.

agar mix'āsti az bālāye kuhhā tah-e darre negāh koni, juybār-rā mesl-e nax-e sefid-i mididi

(Om man hade velat titta ner i dalen från bergstopparna, skulle man ha sett bäcken som en vit tråd)

Här används 2a person singular för "man" inte 3e person plural, som vi tidigare sett.

agar morġ-e saqqā nabud, bā to miāmadim

(Om inte pelikanen hade funnits skulle vi ha följt med dig)

Lägg märke till att verbet *budan*, liksom verbet *dāštan* inte har någon imperfektform. Dessa verb tar formen preteritum istället.

Pluskvamperfekt

Pluskvamperfekt i den konditionala bisatsen, eller i både konditional bisats och huvudsats, markerar tydligt att det rör sig om förfluten tid.

agar bā man āmade budī, kāremān zudtar tamām šode bud (mišod)

(Om du hade kommit med mig, skulle vårt arbete avslutats fortare)

Här kan man också använda imperfekt:

agar bā man miāmadi, kāremān zudtar tamām mišod

Den första meningen betyder alltså bara 'Om du hade kommit med mig, skulle vårt arbete avslutats fortare' (i förfluten tid - det jobb jag redan har gjort) medan den andra meningen dels kan betyda samma sak, men också kan betyda: 'Om du skulle komma med mig, skulle vårt arbete avslutas fortare', d.v.s. det arbete som jag skall göra i framtiden och som jag vet att du inte kommer med mig och gör tillsammans med mig.

Man har aldrig pluskvamperfekt i huvudsatsen om man har imperfekt i bisatsen.